

पालघर जिल्ह्यातील कुपोषण नियंत्रणात आणण्यात ये

६ वर्षात अतिकुपोषित बालकांची संख्या ८६१ वरून १५५ : बालमृत्यूची संख्या ५६५ घटत २१

पालघर : सचिन जगताप

पालघर जिल्हा परिषद व जिल्हा प्रशासनाच्या विविध विभागाच्या समन्वयामुळे जिल्ह्यातील कुपोषण कमी होत चालल्याचे दिसून येत आहे. अलीकडील काळात आरोग्य विभाग महिला बालकल्याण विभाग यांच्या संयुक्त विद्यमाने राबविण्यात आलेल्या विविध योजनांमुळे कुपोषणाचे प्रमाण नियंत्रणात येत आहे.

जव्हार येथील बावर वांगणीमध्ये झालेल्या बालमृत्यूनंतर पालघर जिल्हा कुपोषणासाठी कुप्रसिद्ध झाला होता. त्यानंतर राज्य शासनाने कुपोषण नियंत्रणात आणण्यासाठी विविध स्तरावर प्रयत्न सुरू केले. त्यातच पालघर जिल्हा स्वतंत्र अस्तित्वात आल्यानंतर या जिल्ह्यातील कुपोषण मिटवण्यासाठी शासनाने जिल्ह्याला भरघोस निधी दिला. या निधीतून जिल्ह्यात सर्वप्रथम सुरू केली जाणारी पोषण आहार योजना पालघरसह संपूर्ण राज्यात राबवली गेली. या पोषण आहार योजनेच्या प्रभावी अंमलबजावणीमुळे जिल्ह्यातील कुपोषणाचे प्रमाण कमी होत गेले.

जिल्ह्यात मार्च २०१७ मध्ये ६०३ अतितीव्र कुपोषित बालके (सॅम) आढळून आली होती. आरोग्य विभाग, महिला बालकल्याण विभाग, स्थानिक पातळी व अंगणवाडी पातळीवरील शासकीय योजनांमुळे २०१८ मध्ये ही आकडेवारी २७६ झाली. २०१९ मध्ये जि. प.ने कुपोषणावर मोठे काम करून पोषण आहार योजना, मातृ वंदना योजना, पुनरागमन योजना आदी योजना आशा सेविका, अंगणवाडी कर्मचारी, बचत गटमार्फत राबवली. कुपोषणाचा वारंवार आढावा घेणे, विविध शिबिरे, ग्राम बालविकास केंद्र आदींच्या माध्यमातून कुपोषणावर विशेष लक्ष केंद्रित केल्यामुळे २०१८ मधील २७६ अतितीव्र कुपोषित बालकांची संख्या २०१९ मध्ये १५५ वर आली. अति तीव्र कुपोषित बालकांवर विशेष लक्ष केंद्रित केल्यामुळे जि. प. ला कुपोषण नियंत्रण आणण्यासाठी यश आले.

मोखाडा, जव्हार, डहाणू या भागांवर जास्त लक्ष केंद्रित करत याठिकाणी अति तीव्र कुपोषित बालकांसाठी ग्राम बाल विकास केंद्र स्थापन केल्यामुळे जानेवारीमध्ये कुपोषित बालकांची संख्या १५५ इतकी राहिली. जिल्ह्यात सर्वाधिक बाल मृत्यू जव्हार, मोखाडा, डहाणू भागात होत असले तरी एकात्मिक बाल विकास प्रकल्प व आरोग्य विभागाने केलेल्या कार्यामुळे बालमृत्यू नियंत्रणात येत आहेत.

मातामृत्यूचेही प्रमाण घटले

२०१४-१५ मध्ये जिल्हा अस्तित्वात आल्यावेळी जिल्ह्यात ६२६ बालमृत्यू झाले होते. नोव्हेंबर २०२० च्या उपलब्ध आकडेवारीप्रमाणे बालमृत्यूची ही संख्या २१३ वर आली आहे. बालमृत्यूचे प्रमाण कमी होण्याची संख्याही लक्षणीय आहे. अति तीव्र कुपोषित बालकांना योग्य प्रकारचा पोषण आहार मिळाल्याने त्यांचे आरोग्य अबाधित राहिले व बालमृत्यूला आळा बसला. गेल्या तीन वर्षात बालमृत्यूचे प्रमाण खूप कमी आहे. मातामृत्यू होण्याचे प्रमाणही कमी झाले आहे. सर्वाधिक बालमृत्यू हे वजन कमी असलेल्या बालकांचे होत असले तरी वजन वाढवण्यासाठी जिल्हा प्रशासनाकडून पोषण आहारावर भर दिला जात आहे.

जिल्ह्यातील बालमृत्यू

जिल्ह्यातील बालमृत्यू	अतितीव्र कुपोषित बालके	तीव्र कुपोषित बालके
२०१६ - ५६५	मार्च २०१६ - ८६१	मार्च २०१६ - ४३१
२०१७ - ५५७	मार्च २०१७ - ६०३	मार्च २०१७ - ३३६
२०१८ - ४६९	मार्च २०१८ - २७६	मार्च २०१८ - ३३६
२०१९ - ३४८	मार्च २०१९ - १५५	मार्च २०१९ - १६५
२०२० - ३०३	मार्च २०२० - २७२	मार्च २०२० - २३५
नोव्हेंबर २०२० पर्यंत - २१३	जानेवारी २०२१-१५५	जानेवारी २०२१ - १५५

लॉकडाऊन काळात घरोघरी भेट

मार्च २०२० मध्ये कोरोनामुळे या यंत्रणांना कुपोषित बालकांपर्यंत पोहोचणे मोठे आव्हान होते. गृहभेटी, घरी जाऊन पोषण आहार देणे बालकांची नियमित तपासणी करणे अशी कामे लॉकडाऊन दरम्यानही सुरू होते. या काळात ही संख्या काहीशी वाढली असली तरी पुढे ती कमी होत गेली. ऑक्टोबरमध्ये जनजीवन पूर्वपदावर येत असताना कुपोषणाच्या नियंत्रणात जिल्हा परिषदेने आणखीन भर टाकली व सर्व यंत्रणा एकवटून केलेल्या कामामुळे ही संख्या कमी होऊन २०९ इतकी राहिली. नोव्हेंबरमध्ये अति तीव्र कुपोषित बालकांची संख्या २९ वाढली असली तरी डिसेंबर अखेर ही संख्या १६८ इतकीच राहिली.

विविध योजना एकाच छत्राखाली

योग्य निगा राखल्याने व पुरेसे पोषण मिळाल्यामुळे २०१७ च्या तुलनेत २०२१ ची कुपोषण आकडेवारी खूप कमी राहिली. अति तीव्र व तीव्र कुपोषित बालकांवर जि.प. ने विशेष लक्ष केंद्रित करून विविध योजना एकाच छत्राखाली आणून त्यावर भर देत प्रत्यक्ष अंमलबजावणी केल्यामुळे जिल्ह्यातील कुपोषण कमी झाले आहे.

जिल्हा परिषदेच्या महिला बालकल्याण विभागाच्या माध्यमातून व निर्मूलनासाठी प्रयत्न सुरू आहेत. व स्थलांतरित कुटुंबांच्या पोषणात दिला जात आहे. जानेवारीपासून व मुक्त प्रकल्प संकल्पना राबवून कु मुक्तीसाठी विशेष प्रयत्न करीत अ शासनाच्या जिल्हा परिषद व जि प्रशासनाचा सुसमन्वय साधून कुपोषण जिल्हा करण्याचा मानस आहे

सिद्धराम सालीमठ,

मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जि. प. पा

